

Zaanstad bouwt aan jeugd vriendelijke wijk

Onder de noemer 'Nieuw Poelenburg' wilde de gemeente Zaanstad en de drie woningcorporaties Rochdale, Parteon en ZVH de wijk Poelenburg vanuit een integraal perspectief vernieuwen. De gezamenlijke ambities zijn vastgesteld in het uitvoeringsprogramma Nieuw Poelenburg (2009). Het uitvoeringsprogramma bestaat uit het sociaal-economisch wijkactieplan en fysieke vernieuwingsplannen onder de naam Nieuw Poelenburg. In het stedenbouwkundige plan Nieuw Poelenburg zijn kindroutes opgenomen.

Lees de verkenning van STIPO op oogvoordebuurt.nl/poelenburg

STIPO is gevraagd om in opdracht van de Gemeente en Atelier Rijksbouwmeester een kindvriendelijke route in kaart te brengen. Een goede kindveilige route moet er voor zorgen dat kinderen lopend of met de fiets langs een veilige en duidelijke route naar school

of de sportclub kunnen, via speelplekken in de buurt. De route ligt centraal in de wijk van de Zuidervaart tot aan de Twiskeweg. Het zwaartepunt ligt tussen de twee bestaande winkelcentra en verbindt twee hoven (dit zijn de groene binnenterreinen van de L-flats) met de school(en).

Het ontwerp bureau Buitenom is gevraagd om een inrichtingsplan te maken voor deze twee speelplekken en de kindroutes te visualiseren. De twee hoven hebben een totaal oppervlakte van ongeveer 15000 vierkante meter.

Crisis

De economische crisis raakte de woningbouwverenigingen hard en van het plan 'Nieuw Poelenburg' kwam weinig terecht. Van de herstructurering van de wijk bleef alleen de herinrichting van Poelenburg overeind. Plannen voor een cultureel centrum en een groot winkelcentrum kwamen niet van de grond. De kindroute werd deels gerealiseerd, de twee speelplekken die Buitenom ontwierp werden geheel gerealiseerd. De kindroute werd gebaseerd op routes die de kinderen zelf liepen van school naar huis. Zo werden er een aantal hoofdroutes in kaart gebracht. Eén route van noord naar zuid langs de speelplekken, drie routes van oost naar west en andersom naar de scholen en één route van noord naar zuid langs de scholen. Het lint verbindt de scholen, woningen, de twee winkelcentra en de twee nieuw aangelegde speelplekken. Er was een strakke planning voor de realisatie van de speelplekken. Binnen twee maanden moest het ontwerp gereed zijn. Uitgangspunt voor het ontwerp van Buitenom waren onder meer het onderzoek van STIPO en bestaande beleidsstukken, onderzoeken en verkenningen. Opdrachtgever voor het project is de procesmanager en speelplekbeheerder Cees Fleur van de gemeente Zaanstad. Minka Haverkorn van Buitenom: "Dit leverde grote voordelen op in het proces en ontwerp. In overleg met de beheerder kwamen er wensen en eisen naar boven ten aanzien van ondergrond, leveranciers en groen. Tevens kregen we do's en don'ts mee." Ook beheerder Cees Fleur en beheerder van het groen Johan Zorg geven aan dat deze aanpak heel prettig heeft gewerkt voor alle partijen. Fleur: "Iedereen wordt op zijn eigen kracht ingezet."

De buurt in

Om te komen tot een ontwerp ging Minka Haverkorn de buurt in om op locatie te praten met buurtbewoners en om een analyse van de buurt

te kunnen maken. Omwonenden werd gevraagd naar hun wensen, wat er speelt in de wijk en wat de staat en sfeer van de omgeving was.

Een aantal punten viel daarbij op:

- De speelplekken waren erg drassig, bij slecht weer stonden er grote plassen op de veldjes.
- De speelplekken hadden geen eigen identiteit, boden weinig uitdaging. Ze voelden aan als een grote, kale ruimte, opgesloten tussen hoge muren.
- Op de speelplekken stonden mooie oude bomen.
- Er werd weinig gespeeld op de speelplekken, kinderen weken uit naar andere plekken in de buurt.
- In de buurt was sprake van veel vandalisme en weinig respect voor de leefomgeving

Naast dat de ideeën van Buitenom met de gemeente werden besproken, werd ook overlegd met het kinderpersbureau in Poelenburg.

Realisatie

Buitenom kwam tot twee ontwerpen, één voor een natuurlijke speelplek en één voor een speelplek waar sport en bewegen centraal staat. De plekken hebben ieder een eigen kleur, respectievelijk geel en blauw, kleuren die terugkomen in de flats die de speelplekken omringen. "Om de bewoners meer binding met de openbare ruimte te geven en de speeluitdaging te vergroten, wilden we elk hof een eigen identiteit geven. De 'hofgerelateerde kleur' is de kleur van de desbetreffende speelplek geworden, waarbij we passende materialen, sferen, beplanting, vlakverdeling en thema's hebben gekozen. De speelplekken zijn zo in harmonie met de omgeving"

Beeldmerken

Uit het onderzoek van STIPO kwam naar voren dat kinderen in Poelenburg grofweg drie verschillende routes gebruiken om van punt A naar punt B te komen: de mensenroute, de natuurroute en de dierenroute. Deze routes heeft Buitenom vertaald naar een beeldmerk dat terugkomt in de speelplekken: een vingerafdruk (blauwe plek), een bladprint (gele plek) en een print van een vlindervleugel.

Bekijk het volledige plan van Buitenom op platformbuitenspelen.nl

- Leverancier IJreka, Robinia lijn, stoer en robuust, geschaafd, blank hout.
- Alle staande palen zijn geleverd met PU afwerkplaatje in de kleuren groen of geel.
- De speelobjecten vormen gezamenlijk een aaneengesloten route. Hier kan je elkaar achtervolgen en tikkertje spelen.
- In het midden van de speeltuin staat een grote populier omgeven door diverse klimnetten. Tussen de speelroute liggen drie groene eilanden, zodat kinderen zich ook nog enigszins kunnen verstoppen.
- Speeltoestellen met groene en gele afdekplaatjes afgewerkt.
- Touwen, netten, rubber in zwart.
- Alle evenwichtsbalken gefundeerd aan onderzijde balk, per balk 2 staanders ipv 4.
- De gele bladprint die hoort bij de natuurroute komt terug als print op de kopse kanten van de picknicktafels bij de speelplek.
- Meubilair op maat gemaakt door Karel Sybesma.

Geel

De gele speelplek, blok Clusius, kenmerkt zich door één grote populier centraal in de speeltuin. Het is een avontuurlijk speel parcours geworden met als ingrediënten houten stammen, zand, gravier d'or en gele accenten in de details. Kinderen kunnen hier hun eigen spel verzinnen, de elementen zijn voor een groot deel speel-aanleidingen.

- Leveranciers toestellen: Proludic, Flexibilo, IJlander, IJreka.
- Sportkooi: ABC Hekwerken.
- Sportvloer: Stedon.
- Blok Zuid bestaat uit drie speeleilanden en een sporteiland.
- In de sportkooi kan onder meer gebasketball en gevoetball worden, rondom de kooi kan je skaten.
- De sportvloer en de speelvloeren worden omringd door een 6,2 meter breed graspad, dat enigszins bol loopt zodat het midden droog blijft.
- Meubilair op maat gemaakt door Karel Sybesma.

Blauw

De blauwe speelplek (Blok Zuid) richt zich op sport en spel. Dit is terug te zien in de opbouw en de gebruikte toestellen. Zo is een grote sportkooi onderdeel van deze speelplek. De blauwe speeltuin bestaat uit een aantal speeleilanden, van elkaar gescheiden door gras. De speeleilanden hebben elk een ondergrond van rubbergranulaat, waarin bovendien de vingerafdruk in terugkomt die hoort bij de mensenroute.

Balans opmaken

De speelplekken in Poelenburg werden in het najaar van 2011 opgeleverd, inmiddels zijn we dus al ruim drie jaar verder. Zoals bij elk project gaan er in de loop der tijd dingen goed en minder goed. Nu de speelplekken meer dan drie jaar in gebruik zijn, is het een goed moment op de balans op te maken.

Voor de ontwerpers was de kennis van de gemeente onmisbaar bij het maken van de plannen.

Zowel de gemeente Zaanstad als STIPO en Buitenom hebben bij de ontwikkeling van de kindroute en de speelplekken contact gezocht met de buurtbewoners, kinderen en hun ouders. De kinderen hebben vooral bij het onderzoek van STIPO een waardevolle bijdrage geleverd, maar ook bij Minka Haverkorn van Buitenom hun stem laten horen. De ouders daarentegen waren lastiger te bereiken. Op verschillende manieren heeft de gemeente geprobeerd contact te krijgen, met wisselend succes. "Je moet echt bij de mensen in de flat komen om in tact met ze te krijgen, maar dat is een tijdrovende klus. We hebben twee informatiemiddagen en -avonden georganiseerd, in het wijkcentrum. Niks stond toen nog vast, wat betreft ontwerp. Daar komen dan maar heel weinig mensen op af", weet Ceas Fleur. "We hebben van één iemand de vraag gekregen of er een gehandicaptentoestel geplaatst kon worden, daar hebben we meteen gehoor aan gegeven." Het lijkt erop dat de culturele achtergrond van de Poelenburgse bevolking hier mee te maken heeft. En dat blijkt ook uit de klachten over de zandondergrond van de gele speelplek. Sommige ouders laten hun kinderen hier niet op spelen, omdat zand niet schoon zou zijn. "Ik heb ze daar in het voortraject nooit over gehoord, dat vind ik wel jammer."

Pluspunten

- De speelplekken worden goed gebruikt door de kinderen. Dat blijkt uit het feit dat er weinig gras groeit op de paden van de gele speelplek en uit de kalde plekken op het grasveld van de blauwe speelplek.
- Alle betrokkenen zijn enthousiast over de manier waarop het project is aangevlogen door met allerlei disciplines tegelijk om tafel te gaan. Dit scheelt tijd en kosten, zowel in de ontwerpfase als tijdens de aanleg en naderhand bij het beheer.
- Voor de ontwerpers was de kennis van de gemeente onmisbaar bij het maken van de plannen. Zo werd samen een oplossing gevonden voor de wateroverlast die voorheen nog heerste op de speelplekken. De plassen horen nu (zo goed als) tot het verleden.
- De ontwikkelde speelplekken hebben elk een echt eigen identiteit gekregen. Door bewust verschillen in te passen, wordt goed rekening gehouden met de diversiteit van de wijk.
- De speelplekken brengen mensen samen. Niet alleen kinderen vinden hier hun plek, door de aanwezigheid van picknicktafels brengen hele families hier hun zomeravonden door.

Verbeterpunten

- Bij de natuurspeelplek is voor zand als ondergrond gekozen. Sommige ouders vinden dit, uit culturele overwegingen, niet schoon en laten daarom hun kinderen liever niet op deze plek spelen. Hadden gemeente en ontwerpers dit eerder geweten, hadden ze andere keuzes kunnen maken, hoewel de keuze voor een andere ondergrond ook automatisch gevolgen heeft voor de rest van de speelplek, voornamelijk om budgettaire redenen.
- Niet al het groen is overal even goed aangeslagen omdat er veel doorloop is, reden voor groenbeheerder Johan Zorg om de groenvakken opnieuw te bekijken en eventueel opnieuw te beplanten en zo nodig het sortiment te veranderen.
- Door elke speelplek een eigen identiteit te geven, hoopten de ontwerpers dat kinderen zich meer dan voorheen door de wijk gingen bewegen, op zoek naar de speelplek die bij

ze past. Tot op heden gebeurt dit in de ogen van de gemeente nog niet voldoende. Minka Haverkorn heeft mede door gesprekken met buurtkinderen het gevoel dat kinderen juist wel ook spelen op speelplekken bij andere woonblokken.

- Zoals in de hele wijk is ook bij de speelplekken zwerfvuil een probleem. Op de dag van het interview vindt beheerder Cees Fleur een grote stapel vuilniszakken op de blauwe speelplek. Helaas is hier moeilijk wat aan te doen, het zijn vaak maar een paar mensen die het voor andere verpesten.
- De kindroute moet een veilige verbinding zijn voor kinderen. In Poelenburg is de route niet autovrij, dat gaat ook niet omdat bewoners anders niet bij hun huis kunnen komen. Niet iedereen neemt het echter altijd even nauw met de geldende snelheidsbeperking, wat onveilige situaties kan opleveren.

De wijk Poelenburg

De wijk Poelenburg ligt in Zaandam Zuidoost en is in de jaren zestig gebouwd. Aan de rand schermen middelhoge flats de wijk van de drukke weg af, terwijl richting het centraal gelegen Darwinpark in toenemende mate laagbouw te vinden is.

De L-vormige woongebouwen komen deels voort uit ideeën van de functionarissen en de CIAM. Gestandaardiseerde woningbouw gecombineerd met collectieve buitenruimte. Deze openbare ruimte is nog volop in de wijk aanwezig. Hierbij gaat het om groene binnenterreinen van de L-flats als speel- en ontmoetingsplekken en groene binnenterreinen aan de westkant van de wijk.

Poelenburg telt ruim 8.000 inwoners die zijn ondergebracht in ruim 3.100 woningen; het overgrote deel huurwoningen in de sociale sector. De bevolking is jong, (60 procent van de allochtone bewoners en 20 procent van de autochtone bewoners is jonger dan 30 jaar). De gemeente Zaanstad wil het 'groene, levendige en gastvrije' karakter van de wijk accentueren en Poelenburg nadrukkelijk als kind- en jeugdvriendelijke herkenbaar maken. Er spelen sociaal-maatschappelijke problemen waaronder schooluitval, gevoelens van onveiligheid, gezondheidsproblemen en verslechtering van de kwaliteit van de woningen en de woonomgeving.

Cijfers op rijtje:

- 8450 inwoners
- 3520 huishoudens
- 2,4 personen per huishouden

Sommige ouders vinden zand als ondergrond uit culturele overwegingen niet schoon en laten hun kinderen er niet in spelen.